

... A již slých: Mýt' sme posel božie ruky, ke všem protivným kusom brzký jednatel.
Mýt' jsme bič ohbity /ohbny/ a hólka a kyřik všeho stvořeníe. Mýt' sme senoseč
lupí a pilkovani /zubatou/ kosu všech luk, všech trávníkův, tak zavadlých, jakožto
mladistvých. Naše posestivie, jenž je dějem, nikda darmo není. Mýt' sme bičik, jehož svib
prudec mrští a po něm velmi svědi, jehož žádného čase neminem. Mýt' sme ta hólka,

... Ját jsem Tkadlec učným řádem, bez dřiví, bez ránu a bez železa ikati umím.
Člunek můj, jimžto osnoji, jest z prači vlhy; přize má z rozličných zvířat oděvu jest. Rosa,
jež roli mou ztropuje, není obecná voda, ani sama o sobě, ale jest s obecnou vodou smíšena,
jizto v svou potřebu jednak nahorní, jednak dořít i sem tam křipěj podávám. A jsem z české
země hlavou a nohama odevsad. Jméno mé pravě jest sbíto a okáno z osmi písmen
abecedních. Písmě první mého jména na počátku jest z abecedy jedenačtí, a potom jest dva-
cáté a potom čtvrté, a po těch jest opět dvacáté a hned po něm deváté a poslední písmeno jest

(Kolem r. 1407.)

19. TZV. TKADLEČEK

1. Charakterizujte obsah a umělecké prostředky obou legend.
2. Ve svařokateřinské legendě hleďte vztah k jiným staročeským památkám a pokuste se o komparaci textu s novočeským přebásněním Jiřího Pelána (Odeon, Praha 1983).
3. Ve svařoprokopské legendě sledujte funkci paralelismu. Pokud jde o popis Prokopova zevnějšku, orientujte se na názor Josefa Hrabáka z předmluvy k jeho vydání textu (in: Dvě legendy z doby Karlovy, Praha 1959).
4. O problematice výkladu obou sířezných ukázek ze svařokateřinského textu se dozvíte v knize Eduarda Petru Zášifrovana skutečnost (Ostrava 1972, s. 36-48). Srovnajte též úvod Jana Leháka k překladu legendy (Praha 1983).

kazda v své vlastněj postatě,
Ach, to' milost tu bohatě
břeše stany vše rozbila,
čz ta panna Bohu mila
muoze srpčti to bitiel
Drahé Izaldy napitě
břeše jí dřive zavdano,
když ve snach by dokonáno
jeje sľbenie s Tristranem,
jenž jest nade vši věci pánem,
mimoňz mocnějšieho není.
Ducha svaťeho rozžzenie
v jeje srdčeku hoříše.
Protož, kaž hořce noříše
sly z svu jasnu očiel,
vsak tu mukú i tu čiel
jeje srdčeku v ten časck
nerozpáci se za vlásek,
jedno ež vzdycháše k Bohu.

kazda v své vlastni podstatě,
Ach, to láska tu bohatě
všechny stany své rozbila,
že ta panna Bohu mila
může srpěti to bití!
Drahé Izoldy napítí
předtím bylo jí podáno,
když ve snách bylo dokonáno,
její snoubení s Tristranem,
jenž je nad vši věcí pánem,
a nad něž není druhého.
Již jiskra Duchu svaťého
v srdci oheň roznila.
Proto, ač slzy ronila
přehorče z jasného oka,
přes tu úzkost, přes ta muka,
její srdce ani málo
v té zlé chvíli neváhalo,
toľko volalo Boha.

ještoť se o žádného nikda nepřerazi a o žádného se nikdy neohne ani se zlámá, avšak žádný se jí ujistiti nemož; /bezpečně se opřít/ kto se jí podepře, žádnému shola za nic neslibujem. Myť sme ten senosečec, jehožto kosa jest pilkovaná sem i tam, avšak se nikdy více nezrupi ni kamenem tvrdé mysli ni měkkú hruď dobré řeči ni peskem mnoho smyslův ni kořením travným mnoho chytrostí. Myť sme rataj /oráč/ a zahradník rozličných ščepův a mistr všech řemesel všech lidí; jedny v druhé jednámy, jedny z druhých přesazujem. Myť činime jako ty, Tkadlečku, činiš: naše brdo /tkalcovský hřeben/ ke všem lidem připraveno jest. Všechno, což jest na světě, to my svú moci snošujem /snášime/ a zosnujem. Žádných podstat /pomoc, zastání/ nepotřebujem. Nic se na tenkú přiezi netiežem /netážeme/, nic se na barvy neptámy. Tak bílá jako černá, tak nám černá jako blankytná, tak nám zelená jako šerá, tak nám žlutá jako plavá. Nic sobě i lidí jedné barvy jako druhé nevážímy, anebo což se znamenajie jich okrášlení. Když s nie moci svého protiventvie sečem, tuť my nic neminem, nač se oddáme. Tu fiola své moci před námi neskryje svú rozkošnú barvú všie ustavičnosti. Tuť lilium krású svú a bělostí před námi neuteče svú dobrou nádejí. Tu ruože červená svú šarlatnú barvú v hořici milosti nám se neopne. Tuť dětelík /jetelík/ ni břechťan ni chvojka ni barvinek, jenž jest všie počaté milosti vuodce, nám se neskryje. Tuť rouže polská svú brunátnú barvú všeho tajemství utéci se nás nemuož. Tuť vymyšlená a kradená barva šerá z mnohých složená svú vysokú myslí nad se nám se nevyzdvihuje. Tuť blankytný charpený /chrpový/ neboli čakankový květ svú zlu nádejí nebli svú dokonalostí nám se neprotiví. Tuť také plěška /pampeliška/ svú miezhú /mízou/, svú žlutú barvú, jenž na haně vydána jest, proti nám nezišče.

Hled' a znamenaj, Tkadlečku: Římené, velicí a múdřii lidé, a jiní rozliční místřii pohanšči, tiť sú nás lépe seznaľi a poznali nežli ty, a zvlášče mudřec pohan Aristotileš. Aj, tázals nás, kdo sme my. A potoms tázal, co sme my. Slyšals tehda, Tkadlečku: My sme nic, a sme něco. Tak sme nic, neb sme ani živi, ani mrtvi, ani tělo máme, ani kterou podstatu tělesnú, ani máme byt /jsoucnost/, ani máme duchu, ani sme k vidění způsobeni, ani k omakání, ani k držení zjednání, aniž jíme, aniž pijeme, aniž spíme, aniž odpočíváme, aniž kdy ustanem /unavíme se/ ...

1. Charakterizujte umělecké prostředky textu a srovnajte jeho 1. a 2. ukázkou po stránce jazykové.
2. K otázce alegorie nastudujte pasáž v knize Eduarda Petru Zašifovaná skutečnost (Ostrava 1972), zvláště s. 122-127. Nejprve se však sami pokuste určit jméno vyjádřené poslední větou první ukázky.
3. Srovnajte symboliku barev v uvedeném textu, v legendě o sv. Kateřině a v ukázkách z milostné lyriky.
4. Pokuste se o vystižení rozdílů mezi Tkadlečkem a skladbou Ackermann aus Böhmen. Nejnověji ji přeložil Jaromír Povejšil pod názvem Oráč z Čech (Praha 1985), předtím Pavel Eisner jako Oráč a smrt (Praha 1938, 1974).